

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1954

Ε. Σ. ΔΑΜΑΣΚΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ ΚΗ' - 1954

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΜΑΪΟΥ 1954

ΤΕΥΧΟΣ 644

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΡΟΓΟΝΟΣ

Είναι ή τρίτη φορά που ή «Νέα Έστία» αφιερώνει στον Ψυχάρη πολλές σελίδες της. Άμέσως έπειτ' από τó θάνατό του (29 Σεπτεμβρίου του 1929), έκαμε τó φιλολογικό του μνημόσυνο και στο τεύχος της εκείνο (15 Νοεμβρίου του 1929) συγκέντρωσε τρεις γενεές που βρέθηκαν σύμφωνες σέ τούτο τó πρώτο και τó κύριο: Οί λογοτέχνες που ώριμασαν μαζί μέ τή θριαμβική είσοδο του «Ταξιδιού» στην πνευματική μας ζωή, οί νεώτεροι που άνδρώθηκαν στους Βαλκανικούς πολέμους κ' εκείνοι που ήταν ακόμα σχεδόν παιδιά όταν έφτασε από τó Παρίσι τó κακό μήνυμα, όλοι δοξολόγησαν τόν Άρχηγό. Είτε είχαν πολλές είτε είχαν λίγες αντιρρήσεις για τó επιστημονικό ή τó λογοτεχνικό του έργο, είδαν όλόκληρο τó άνάστημά του και άφησαν τήν καρδιά τους νά μιλήσει. Έγινε περισσότερο παρά σέ κάθε άλλη περίσταση αυτό που λέει ό Βλαχογιάννης στην «Πεσμένη Κολώνα» του:

Τ' άνάστημά σου τó τρανό
και τής χοντρές κοκκάλες
θαμάζω καθώς κοίτασαι
ξαπλωταριά μπροστά μου.
Μά πειó μεγάλη φαίνεσαι
άπό τής όρθές τής άλλες,
παλιές συντρόφισσες, γιατί
κάνεις πριν πέση χάμου
νεκρός, σωστό τó μέτρο του
νά δείξη δά μπορεί.

Έπειτ' από δέκα χρόνια, όταν συμπληρώθηκε ή πρώτη πενήκονταετία από τήν έκδοση του «Ταξιδιού», έκαμε πάλι ή «Νέα Έστία», σ' έναν πολυσέλιδο άπολογισμό του Δημοτικισμού, άκόμη ένα μνημόσυνο του Ψυχάρη. Γιατί είτε από τή μιá πλευρά είτε από τήν άλλη, είτε έτσι είτε άλλοιώς έξετάσεις αυτό τó μεγάλο, τó σημαντικότερο πνευματικό μας κίνημα, δέν μπορείς παρά νά βρεθείς μπροστά στον Ψυχάρη και στην έπίδρασή του, τήν άμεση ή τήν έμμεση. Σημειώναμε τότε ότι ή νίκη του Δημοτικισμού ήταν πια φανερή και όριστική. Τó πιστεύαμε, και πάντα τó πιστεύουμε. Κι αυτή τή νίκη τήν αισθανόμαστε κάθε στιγμή γύρω μας, τήν διαβάζουμε σέ όλα τά λογοτεχνικά μας βιβλία, σέ άρκετά επιστημονικά, αλλά και στον καθημερινό Τύπο, που παρουσιάζει τόση εξέλιξη στή γλωσσική του μορφή και όλοένα απομακρύνεται από τήν καθαρεύουσα, όπως απομακρύνεται και ή έλληνική ζωή από άχρηστες ή κ' επιζήμιες συνήθειες. Έλέγαμε ακόμα ότι άκούμε και χαιρόμαστε αυτή τή νίκη στην καθημερινή κουβέντα των Έλλήνων και εξηγούσαμε ότι, άπάνω στο στέρεο πια έδαφος των τόσων κατακτήσεων του Δημοτικισμού, μπορούσαμε άφανάτιστοι, ήρεμοι και αντικειμενικοί νά δούμε τί έπρόσφερε, σέ τί έσφαλε, που έμποδίστηκε νά δείξει όλη του

τή δύναμη, γιατί, τέλος, ήταν και είναι μεγάλη εθνική υπόθεση ο Δημοτικισμός.

Τώρα, μολονότι πέρασαν κι άλλα δεκαπέντε χρόνια και είμαστε ακόμα πιο βέβαιοι και πιο αφαντίστοι, δεν μπορούμε παρά να έχουμε πίκρα πολλή στα χείλη και βάρος ασήκωτο στην ψυχή. Δεν είναι πια ο Δημοτικισμός που μας απασχολεί, — οι φίλοι και οι εχθροί του. Είναι κάτι πολύ ευρύτερο και πολύ ουσιαστικότερο αυτό που μας ρίχνει σε μαύρες σκέψεις και μας παίρνει από τους γλωσσικούς αγώνες και μας οδηγεί πολύ κοντά στην ελληνική ζωή για να μας υποχρεώσει να καταλάβουμε ότι χρειάζονται πολλά ακόμη ώσπου να την φέρουμε στο σωστό δρόμο. Γλωσσικό ζήτημα έμεις τουλάχιστον πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει πια στην Ελλάδα. Άλλωστε οι αληθινοί πνευματικοί οδηγοί, οι φωτισμένοι, ποτέ δεν είδαν το Δημοτικισμό μόνο γλωσσική αίρεση και πάντα επρόβαλλαν τα εθνικά, στην υψηλότερη έννοια, αίτήματά του: την ανακάλυψη των αληθινά ελληνικών δυνάμεων και την αποτίμηση της ελληνικής πραγματικότητας, που τόσο την αγνοούν ή την παρεξηγούν όσοι είναι γυρισμένοι σε μακρινούς και νεκρούς πια κόσμους.

Δεν μπορείς, λοιπόν, παρά να θλίβεσαι πολύ όταν διαπιστώνεις ότι έστω και λίγοι ακόμα Έλληνες μένουν μακριά από την πραγματικότητα και, από αμάθεια ή από πείσμα, εμποδίζουν τους άλλους να πάνε κοντά της, να την εκτιμήσουν και να την κατακτήσουν. Γιατί αυτό μόνο ενδιαφέρει κι αυτό μόνο μπορεί ν' απασχολήσει όσους ποθούν τον τόπο και μοχθούν για την προκοπή του. Οι στενά γλωσσικοί αγώνες δεν είναι στην εποχή μας απλώς απαράδεκτοι. Είναι κάτι χειρότερο: απίθανοι, για να μην πω άφελεις. Και, φυσικά, θ' αφήναμε τους γλωσσαμύντορες στις γλωσσικές κοκκορομαχίες τους. Μά ο Δημοτικισμός, που τον έκαμε πάλι στόχο ή εκατοστή επέτειος από τη γέννηση του Ψυχάρη, είναι στοιχείο ζωής όχι μόνο πνευματικής, αλλά και κοινωνικής και εθνικής. Έτσι, το χρέος μας να τον περιφρουρήσουμε σαν εθνική αξία και να τον κάνουμε πράξη καθημερινή γίνεται

πιο μεγάλο σε τούτους τους δύσκολους καιρούς, που ή μία έπειτ' από την άλλη οι λογιές-λογιές αξίες μένουν χωρίς περιεχόμενο, υποχωρούν, χάνονται.

Βέβαια, έχουμε ακόμα ένα χρέος: να τιμήσουμε τον δυνατό Έλληνα που έκαμε το Δημοτικισμό αγώνα μεγάλο και γόνιμο, που τον έφερε στην καρδιά της ελληνικής ζωής και μας βοήθησε να τον ταυτίσουμε με την ελληνική πραγματικότητα. Και τιμούμε έναν ήρωα του πνεύματος, — ήρωας και δάσκαλος και προπάντων φανατικός Έλληνας ο Ψυχάρης. — αληθινά τον τιμούμε, όταν κάνουμε ιστορική τοποθέτηση του έργου του. Αυτό άλλωστε και μόνο αυτό σχεδιάζαμε να είναι το τεύχος τούτο. Έργασίες έκτενείς και σύντομες, υπεύθυνες και διαφωτιστικές, μια κριτική σύνθεση, όπως δλα τ' αφιερώματα της «Νέας Έστίας». Μά δεν άργησαν ν' ακουστούν πάλι οι φωνές του άλλου κόσμου, — του κόσμου που δεν είναι ή ελληνική ζωή, που δεν είναι ή σημερινή ζωή, που δεν είναι ή σωστή εθνική συνείδηση. Έτσι, οι σελίδες που ακολουθούν πρέπει να δώσουν το έργο του Δασκάλου σε δλη του την έκταση και την επίδραση, να είναι και μια εκδήλωση που να δείχνει ως ποιο σημείο ο σημερινός πνευματικός μας κόσμος δέχτηκε το κήρυγμα του Ψυχάρη, — γι' αυτό κι ο αναγνώστης ως μην ξαφνιαστεί που θα βρει διαφορετικές γνώμες για τις ίδιες εργασίες του, — αλλά και ν' απαντήσουν: α) στην αμάθεια, που διαλαλεί ότι ο Δημοτικισμός είναι εθνικός κίνδυνος και που άφησε ή γλώσσα του λαού να είναι τώρα δπλο των εχθρών του «Έθνους» β) στην κακοπιστία, που ξαίρει αλλά διαστρέφει τα γεγονότα για να κάνει πολύ φτηνό αγώνα.

Φυσικά, οι κατήγοροι γρήγορα θα γίνουν κατηγορούμενοι. Όχι όμως με φωνές, όχι με εύκολα επιχειρήματα, όχι με τη μέθοδό τους. Έχεινοι που τιμούν σήμερα τον Ψυχάρη είναι συνειδητοί Έλληνες. Δεν άνησυχούν μά και βρίσκονται άπάνω στη γη τους, — και Δημοτικισμός πρώτ' άπ' όλα είναι γη και ζωή ελληνική, — και δεν δργίζονται. Ξαίρουν πολύ καλά ότι σ' αυτούς ανήκει ή Ελλάδα.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

